

Syyrin Sanomat

NRO 2/1999

Toimittaja CDarja-Riitta Perttula
Taitto Heini Saarinen

Kesän kaipuu

Sävel ja sanat Mikko Mannuotila

Sovellus Sakari Kallio

Kun ke-säl-lä kans-san-ne kul-jen kuin
au-rin-ko lois-tai-si ain. Ja kun il-lal-la sil-mä-ni
sul-jen viel kul-jet-te rin-näl-lain.

1. Kun kesässä kanssanne kuljen kuin aurinko loistaisi ain.
Ja kun illalla silmäni suljen, viel kuljette rinnallain.
2. Kevätpurojen riemuisan juoksun, sen solinan soittelevan.
Täas tunnen ja tuomien tuoksun, tunnen tuulosen tuudittavan.
3. Näin mieleni muistoihin vaipuu, suven muistoihin suloisiin.
Kesän kukkivan, kauniin kaipuu, unen tosiin unelmiin.

SUKUSEURA HISTALLA

Elokuiset kultapallot ja leimukukat loistivat parhaimmillaan, kun Riikan ja Martin jälkeläiset kokoontuivat jo toistamiseen Histalle Kristiina ja Risto Ihamuotilan vieraiksi. Osanottajia oli yhdeksänkymmentä, ja oli hauska nähdä mukana nuoria suvun edustajia.

Sukukokous sujui vanhaan malliin, jos-kin rahastonhoitajaksi valittiin tointa alusta saakka hoitaneen Mar-ja-Riitta Pertulan tilalle Outi Nieminen, o.s. Isotalo.

histan vaiheita esitteli laajasti tilan isäntä, Helsingin yliopiston kansleri Risto Ihamuotila. Hänen esityksensä Ihamuotila. Hänen esityksensä on toisaalla lehdes-sämme.

yhteiset kokoontumiset lähentävät meitä toisiimme kerta kerralta enemmän. Sukuseura esittää täten Histan isäntävaalle sydämelliset kiitokset vieraanvaraisuudesta.

Suvun nuorta polvea Markko Ihamuotilan seurassa. Isän olkaan nojaamassa tytär Marja.

Piirustuskilvan tuoksinaa, pöydällä odottavat karkkipalkinnot. Taustalla itse suunnittelemassaan perinne-puvussa emäntä Kristiina Ihamuotila; vasemmalla Timo Ihamuotilan vaimo Riikka perillistään kannustamassa.

Huomion keskipisteenä suvun uusin jäsen Leena Ihamuotilan sylissä. Leenan ensikonsertti on vuoden 2000 toukokuussa.

Lasiverannan kaunottaria, tulevia uskontotieteilijöitä, terveydenhoitajia, valtiotieteilijöitä ja opettajia: Mari Isotalo, Maaria Järvinen, Riikka Isotalo ja Outi Nieminen.

HISTAN HISTORIAA JA NYKYPÄIVÄÄ

Histan kartano sijaitsee Espoon kaupungin Nuuksion kylässä vajaat 30 kilometriä Helsingin keskustasta. Nuuksio on ylänkö-alueetta, jota leimaavat suurehkot korkeuserot: mäkiisyys ja järvisyys. Maisemat ovat vaihtelevia. Järviä Nuuksiossa on lähes sata, joista tunnetuin ja kaunein on jylhärantainen, yli seitsemän kilometrin pituinen Nuuksion Pitkäjärvi. Suuria yhtenäisiä peltoaukeita taas ei ole. Juuri maisemanäkökohdat ja toisaalta asutuksen vähäisyys johtivat Nuuksion kansallis-puiston perustamiseen alueelle 1990-luvun alussa.

Jaakko Histaasta se alkoi

Nimi Nuuksio on tullut saamenkielisestä sanasta noksi 'joutsen'. Nimi kertoo varhaisesta saamelais-asutuksesta. Tilan nimen Hista alkuperästä sen sijaan ei ole varmaa tietoa. Tilan toinen omistaja sen jälkeen, kun Kustaa Veasa oli vuonna 1540 määrännyt pidettäväksi maakirjoja, oli Jaakko Laurinpoika, joka kuulemma käytti nimessään peräkaneettia Hista. Histan nimi on ollut myös yhdellä niistä alkuaan neljästä rekisteritilasta, joista nykyinen Hista on muodostunut, kun tämän kirjoittaja oli syntynyt, oli vanhemmilla tarkoitus antaa esikoiselleen nimeksi Jaakko mainitun historiallisen syyn vuoksi. Näin ei kuitenkaan tehty, koska tilalla oli tuolloin Jaakko-niminen sonni eikä pojalle katsottu voitavan antaa sonnin kantamaa nimeä. Nuoremasta veljestäni tuli sitten Jaakko, kun sonni ennen hänen syntymäänsä oli jo teurastettu.

Histanmaelta Nygårdiin

Hista oli vuoden 1540 jälkeen melko tarkkaan sadan vuoden ajan talonpoikaissessa omistuksessa, kunnes kuningas Kustaa II Aadolfin kuuluisa sotapäällikkö Gustav Horn hankki tilan itselleen rälssiksi vuonna 1641 ja yhdisti sen jo omistamaansa Espoon kartanoon. Hista olikin mainitun suurkanon lampuottilana aina vuoteen 1833. Tuona aikana tilalla toimivat mylly ja

saha, joka on antanut nimen suurimmalta osin nykyisen Histan alueella sijaitsevalle Sahajärvelle. Sinne on pää-rakennukselta matkaa runsaat puolitoista kilometriä. Isonvihan aikaan tilan talouskeskus siirrettiin alkuperäiseltä paikaltaan ns. Histanmaelta kilometrin verran länteen kohti korpea, ehkä vainolaista pakoon. Sinne - eli siis nykyisen talouskeskuksen paikalle - tehtiin rakennukset ja raivattiin uutta peltoa. Näin paikka sai uuden nimen - Nygård 'Uusi-kartano' - jolla nimellä koko Hista kulki aina Ihamuotiloiden omistukseen saakka.

Nygård-niminen tila aiheutti myöhemmin teologien keskuudessa hämminkiä. Vuonna 1827 pidettiin Histalla historiasta tunnetut Paavo Ruotsalaisen johtamat herännäishäät, joten pitopaikaksi määrättiin Nygård. Kun teologit ehkä joskus 1950- 1960-luvulla tutkivat asiaa, ei Nygård-nimistä tilaa löytynyt mistään. - Ongelma ratkesi sattumalta, kun piispa Aimo T. Nikolainen, isäni luokkatoveri Norssista, kysäisi äidiltäni, missä päin Espoota sellainen paikka on voinut olla.

Histaalla sataa aina

Vuodesta 1833 Hista oli ruotsinkielisten aatelis-sukujen - Hilde-nin, von Essenin, Aschanin ja Eveniuksen - Omistuksessa kunkin suvun pitäessä tilaa hallussaan verrattain lyhyen ajan. Tarina kertoo jonkun näistä Omistajista valittaneen, ettei histalla voinut asua, kun siellä aina satoi, valituksen todenperaisuutta voi tietysti epäillä, joskin noin kolmen kilometrin päässä Histalta sijaitsevilla Dammanin sadeasemalla mitattiin vuonna 1981 Suomen vuosisademääräennätys: 1130 mm!

Ihamuotiloille vuonna 1904

Vuonna 1885 Histan osti venäläinen kauppias ja suurmaan-omistaja Jakob Vavulin, joka omisti maata muuallakin Nuuksiossa ja lisäksi lähes koko Helsingin Lauttasaaren. Hänen jälkeensä Hista siirtyi Ihamuotilan suvulle vuonna 1904. Siihen oli ilmeisesti kaksikin syytä. Kun suvun Maariassa oleva kotitila, Ihamuotilan Alitalo, oli myyty, osa Ihamuotilan sisaruksista alkoi hakea itselleen uutta tilaa Histaasta sellainen sitten löytyikin, ja sen omistajiksi tulivat Artturi, Frans, Rikhard ja Mandi Ihamuotila sekä heidän äitinsä

Matilda. Kauppakirja tehtiin Artturin nimiin, jonka omistusosuus oli kolmannes.

Histan isäntien urasuunnitelmat

Toinen Histan ostamisen syy liittyi Artturin, joka sisaruksista ainoana oli tullut ylioppilaaksi ja sen jälkeen opiskeli Helsingin ja Hailien yliopistoissa. Helsingissä oli vuosisadan vaihteessa aloitettu korkein maatalousopetus ja Artturi oli kiinnostunut yhdestä sen kolmesta vasta perustetusta professorinvirasta. Se oli nimeltään maanviljelystalous ja käsitteli maatalouden liikeloudellisia kysymyksiä Artturi katsoi, ettei hän voisi menestyksellä hoitaa professuuria vailla kosketusta käytännön maatalouteen.

Artturista ei kuitenkaan koskaan tullut professoria, sillä hän kuoli 36-vuotiaana aivokasvainleikkaukseen. Mainittakoon, että myös hänen ainoan poikansa Veikon, joka Artturin kuollessa oli vain seitsemän kuukauden ikäinen, nuoruuden haaveena oli sama professuuri. Sekään haave ei toteutunut. Veikolla oli tosin jo vaihtokirjan aihe valmiina, mutta talvi- ja jatkosota veivät hänen uransa toiseen suuntaan, aluksi valtakunnallisiin pellonraivaustehtäviin ja sittemmin maanviljelijöiden järjestötoimintaan. Veikko Ihamuotilahan toimi MTK:n puheenjohtajana kolmattakymmentä vuotta. Artturin ja Veikon haaveet toteutuivat tavallaan vasta kolmannessa, tämän kirjoittajan saatua professuurin vuonna 1973. Artturin vaikea sairaus vaikutti myös Histan omistussuhteisiin. Nähdessään veljensä epatoivoisen tilanteen Frans Ihamuotila heitti Histan omistuspaperit tuleen, jolloin Artturi, jonka nimiin kauppakirja oli tehty, jäi yksin Histan isännäksi. Artturin pian kuoltua hänen Saaksmaelta kotoisin oleva vaimonsa Hilda (o.s. Kantala) joutui yksin vastaamaan tilasta, sen veloista ja Artturin sisaruksille maksettavista korvauksista. Hän kuitenkin selvytyi osaksi ensimmäisen maailmansodan mukanaan tuoman inflaation vuoksi, joka pienensi velkojen reaaliarvot, osaksi taas myymällä.

Histan alun penni lähes 1200 hehtaarin pinta-alasta lähes 300 hehtaaria. Helppoa hänellä ei siitä huolimatta ollut mm. siksi, että tila vapaussodan aikana oli punaisten valvomalla alueella.

Oma kansakoulu

Nuukio oli 1900-luvun alkupuolella lähes täysin ruotsinkielistä seutua, jossa suomalaisia ei katsottu suopealle sirmalla. Niinpä Hilda Ihamuotilaa painostettiin useaan kertaan myymään Hista pois. Artturi ja hänen sisaruksensa toivat Histalle suomen-kielisiä nuoramielisiä, joiden runsaslapsiset perheet tarvitsivat kouluopetusta. Espoon kunta ei kuitenkaan tuolloin katsonut tarpeelliseksi suomenkielisen opetuksen järjestämistä seudulla, jolloin Ihamuotilat päättivät perustaa koulun itse. Histalta vuokrattiin tontti ja lahjoitettiin puutavara, ja yliopiston eteläsuomalainen osakunta antoi rahallista tukea. Koulu toimi sen jälkeen yksityisesti yli 20 vuotta niin, että opettaja sai elintarvikkeet Histalta ja pienen rahakorvauksen osakunnalta. Koulu toimii vieläkin samalla paikalla, keskellä Histan tiluksia, tosin 1950-luvulla uusitussa rakennuksessa nimellä Nuukion ala-aste.

Hilda Ihamuotila piti Hista vuoteen 1932, jolloin se siirtyi hänen ainoan poikansa Veikon omistukseen. Valmistuttuaan agronomiksi vuonna 1935 Veikko Ihamuotila alkoi myös aktiivisesti hoitaa ja kehittää tilaa. Vuonna 1951 tilan omistusmuoto muutettiin maatalousyhtymäksi niin, että Anna-Liisa ja Veikko Ihamuotilan lapset Risto, Jaakko, Matti ja Anna-Leena tulivat myös omistajiksi. Veikko Ihamuotilan kuoleman jälkeen vuodesta 1979 kukin mainituista perillisistä omistaa neljänneksen yhtymästä. Tämän kirjoittaja, jolla on alan koulutus, on hoitanut tilaa yli 30 vuotta, aluksi yhteistyössä isänsä kanssa.

Tilakoon muutoksi

Hista on suomalaisen mittapuun mukaan varsin suuri maatila. Maata oli alun perin noin 1200 hehtaaria, kuten edellä jo todettiin. Hilda Ihamuotilan taloudellisen pakon edessä tekemien myyntien ja jatkosodan jälkeisten pakkoluovutusten jälkeen kokonaispinta-alaksi jäi noin 800 hehtaaria, josta Turun moottorin rakentaminen 1960-luvun lopulla haukkasi liki 30 hehtaaria. Viime vuosikymmenen lopussa tilalta myytiin maata mm. Espoon kaupungille. Kokonaispinta-ala on nyt noin 550 hehtaaria, josta peltoa runsaat 90 hehtaaria. Kaikki pellot ovat olleet salaojassa jo yli 40 vuotta ja jo 1930-luvun lopulla lähes puolet peltoalasta oli salaojitettu.

Tuotanto

Tilalla on alun perin ollut varsin monipuolinen maataloustuotanto kuten suomalaisilla tiloilla yleensäkin. Parhaimmillaan 1930-luvulla Histalla oli 50 lypsy-lehmää, nuorta karjaa, 12 hevosta sekä melkoiset maarat myös sikoja, lampaista ja kanoja. Myös kasvintuotanto oli tyypillisen monipuolista, ja aitini Anna-Liisa Ihamuotilan, joka aikanaan aina vastasi tilan karjataloudesta, toimesta viljeltiin 30- ja 40-luvulla erilaisia vihanneksia ja juureksia Helsingin ravintoloille.

Nykyään tuotanto on erikoistunut kasvinviljelyyn ja metsätalouteen. Karjasta luovuttiin vuonna 1977 vanhanaikaiseksi käyneen navettarakennuksen aiheuttamien kustannusten vuoksi. Kasvinviljelyssä on nyt erikoistuttu useimpien viljelijäiden siementuotantoon, mutta myös heinäsiementä on tuotettu. Lisäksi viljelyssä on ollut vuosittain 15 - 20 hehtaaria rypsiä ja viime aikoina myös jonkin verran hennettä sekä kuminaa, johon innostuin 1990-luvun alkuvuosina. Parhaimmillaan sitä oli 15 hehtaaria ja tuotanto myytiin kokonaan ulkomaille, pääasiassa Saksaan. Erikoisen vaihe tilan tuotannossa oli myös 1970-luvun alkupuolella, kun vaimollani, tekstiilitaiteilija Kristiina Ihamuotilalla oli aitassa huopien ja muiden tekstilien myyntinäyttely.

Erikoistuminen on johtanut myös työvoiman vähentymiseen. Vielä 1950-luvulla Histalla oli pehtori, 3 - 4 vakituista työntekijää ja 4 - 6 maatalousharjoittelijaa vuosittain. Äidilläni oli sitä paitsi 2 - 3 kotitalousharjoittelijaa, joten väkeä riitti. Nyt tilan töistä vastaa kaksi miestä, joista toinen on vastuullisena työnjohtajana. Moderni koneistaminen on tehnyt sen mahdolliseksi. Myös metsätyöt tehdään hankintana omalla metsäharvesterilla ja kuljetuskalustolla.

Rakennuskanta

Vanhoissa kartanoissa on usein vanhoja rakennuksia, ja näin on myös Histalla. Tiettävästi iakkain rakennus on 1700-luvun lopulta peräisin oleva hirsiaitta, joka sijaitsee päärakennuksen etelä-puolella. Metr'n paksuisista kivenjärkeistä tehty navettarakennus valmistui vuonna 1828, ja vaikeus muuttaa se nykyajan vaatimuksiin soveltuvaksi oli alkanaan yhtenä syynä karjanpidon lopettamiseen. Päärakennuksesta kerrotaan, että Histalla olisi ollut 1800-luvun puolivälissä Engelin tai hänen oppilaittensa piirtämä rakennus, joka

kuitenkin olisi jostain syystä purettu. Tilalle tehtiin nykyinen, pääosin yksikerroksinen päärakennus, jonka pitkä osa valmistui noin vuoden 1880 tienoilla ja poikittain oleva päätyosa vuonna 1900. Päärakennuksen lahertyvillä on hamalaistyylinen hirsirakennus, joka tehtiin Hilda Ihamuotilalle hänen luovuttuaan tilanpidosta vuonna 1935. Siihen tehtiin lisä-siipi vuonna 1965, ja tämän kirjoittaja perheineen asui talossa 30 vuotta ennen päärakennukseen siirtymistä.

Risto ja Kristiina Ihamuotila, Histan nykyinen isäntäväki.

Veikko Ihamuotila kertoo Ihamuotilan sisarusten vaiheista vuosisadan ensikymmenellä

Frans Ihamuotilan kirjeestä Veikko Ihamuotilalle:

"Veikko hyvä"

Mikon harjoittelukertomuksen johdosta Histan kartanossa kesällä 1943 tulin ajatelleeksi, että jos Sinä, Veikko, joskus kirjoitat historikkia Histan kartanosta, niin olisi hyvä tietää tilan kunto silloin, kun minä veljeni Rikhardin ja sisareni Mandin ja äitini kanssa sinne menimme muistaakseni 1905 ja miten siellä vähitellen yli viiden vuoden aikana taloa hoidettiin.

Isäni Frans Ihamuotila kertoi seikkaperaisesti peltojen ja rakennusten kuntoonsaattamisesta. Olen hänen selostuksensa lyhentänyt.

Suurisuuntaista pellonraivausta

Histan suo padottiin, savettiin ja ojitettiin. Torpparit ihmettelivät, kuinka suo, joka ei ollut juuri mitään aikaisemmin tuottanut, antoi nyt niin runsaan sadon. Hirsnummi ja muitakin suoalueita saatiin viljelykseen mm. kalliota räjäyttämällä.

"Maanviljelystä yleensä koettiin parantaa oja kaivamalla (ostettiin Raipalan oja-aura), ruoppaa ja savea ajamalla sekä lannoittamalla."

"Sinne tullessamme oli tilalla paljon torppareita, mutta näiden työteho oli varsin heikko." Esimerkiksi hevospäivätyönsä he tekivät voimiaan säästellen pienpienillä reilla - päivä kului, mutta kuorma ei kulkenut. Silloin veljekset hankkivat Turun puolesta kaksinkertaisen kuorman vetäviä parirekia kartanon omille miehille. Torpparit eivät niitä huolineet. Torppareita alettiin irtisanoa ja tilalle otettiin lisää muonamiehiä ja ostettiin hevosia.

Rakentamista ja tekniikkaa

"Tähän järjestykseen siirryttäessä tuli puute muonamiesten asunnoista ja hevosten tallitiloista." Näihin tarpeisiin jouduttiin rakentamaan runsaasti lisätiloja ja vanhojenkin rakennusten kuntoa kohotettiin mm. tekemällä viemarit. Ne tehtiin viemäritukeista, jotka estivät räutaisia paremmin veden jäätymisen. Sekä talliin että navettaan saatiin vesijohdot, osaksi kallioon poratut. Veden pumppaukseen hankittiin tuulimoottori, hevosillekin tuli vesiautomaatit. Tallin vinttiä korotettiin niin, että sinne pääsi ajamaan hevosella. Navetta kävi läpi perusteellisen saneerauksen, mm. kallioon räjäytettiin virtsakaivo. Latoja rakennettiin. "Eraästä entisestä torpasta laitettiin väliaikainen alakansakoulu (Stenbacka).

- Kun oli näin paljon rakennustöitä suoritettava ja aina entisiakin korjattava, ostettiin matalaraaminen saha ja myös höyläkone." Lisäksi hankittiin vielä parehoyia, katkaisusirkkelijä hevostieritoisen nasta-puimakoneen tilalle Thermaeniuksen konekäyttöinen. Näitä koneita käyttämään tarvittiin iso höyrykone kattiloineen ja niille rakennettiin kivistä betoni-kattoinen pannuhuone.

Koska tinkimäidosta saatiin huomattavasti parempi hinta kuin meijeristä, alettiin hankkia pikkutinkejä. Ne kuljetettiin ja jaettiin Helsingissä hevoskyydillä. Puhelin oli hankittava pääasiassa juuri maitoasioiden vuoksi. Espoon puhelinkeskukseen ei huolitettu, mutta Finsin (?) keskukseseen kyllä.

"Tässä olivatkin pääasiallisimmat uudistustyöt siihen asti kun Arturi ja Hilda tulivat kartanoon." Näin siis kirjoitti Veikko Ihamuotilalle isäni Frans lokakuulla vuonna 1943. Olin silloin talvisodan vammaani vuoksi saanut tilaisuuden valmistua kansakoulunopettajaksi. Siihen aikaan myös maatalousharjoittelu kuului opettajankoulutukseen. Seuraavana kesänä olin taas rintamalla, etulinjassa.

Suomalaisena ruotsalaisalueella

Elämä ruotsalaisalueella ei suomalaiselle suvulla ollut vuosisadan alussa helppoa. Naapurit suvaittivat puhua suomea vain silloin kun heidän karjassaan oli poikimahalvauksia. Isäni osasi parantaa mainitun taudin.

Isäni kertoi, että ruotsinkieliset torpparit olivat niin uhkaavia, että hän, rauhan mies, osti pistoolin kotiväkensä turvaamiseksi. Onneksi sitä ei kuitenkaan jouduttu käyttämään. Vihamielisyys selittynee edellä kerrotun pohjalta, toisaalta kielivahemmiston ekspansion ja toisaalta saneerauksien pelosta.

Sisarukset yhteistyössä

Olen kirjoittanut tämän täydennyksen Histan vaiheisiin, koska siinä tulee esille isäni ohella Matilda Ihamuotilan muistosäätiön perustajan Rikhard Ihamuotilan ja sisarusten äidin Matildan elämänselämän historiaan eräs merkittävä vaihe. Rikhard olisi jo tuolloin halunnut lähteä opiskelemaan Saksaan, jossa Arturi jo opiskeli yliopistotasolla. Histan monet peruseränrukkukset vaativat kuitenkin Fransin ja Rikhardin veljestimin yhteisiä ponnistuksia. Nuo muutamat vuodet olivat arvioni mukaan hämmästyttävän tuloksekkaita.

Histan omistuksen siirryttyä Artturille ja Hildaalle entisille histalaisille tulivat vastaan uudet haasteet ja vaiheet. Rikhardille kävi kohtalokkaaksi se, että hän vasta silloin pääsi Saksaan opiskelemaan agronomiksi (valmistui huippuarvosanoin) ja sitten sähköinsinööriksi. Opiskelun ja Hailien yliopiston rehtorin ehdottaman väitöskirjan valmistumisen esti 1. Maailmansota. Vihollismaan - Venäjän - kansalaiseksi luetun Rikhardin oli mentävä pakkotyöhön, aluksi veturinlämmittäjäksi. Tämän nälän ja sairauksien leimaaman vaiheen jälkeisestä ja muusta Rikhardin elämästä on Eva Ihamuotila kertonut muistelmissaan "Kerrontaa". Isäni Frans toimi aluksi mm. Nokian kartanon ja Kordelinin Mommilan tilanhoitajana.

Hilda puolestaan joutui ottamaan vastuun Histan tulevaisuudesta Artturin varhaisen kuoleman johdosta.

Sen vastuun hän kantoi kunnioitettavalla tavalla.

Monien vaiheiden jälkeen veljekset Rikhard ja Frans palasivat juunilleen, Turun seudulle, saatiimme perustaja Rikhard tosin vasta päästyään eläkkeelle insinööri tehtävästään Helsingin sähkölaitokselta. Myös Matilda-äiti ja Mandi päätyivät Turkuun. Myöhemmin Turkuun siirtyi myös Kustaa-setäni, jota olin ostanut Teristen kartanon valmistuttuani agronomiksi.

Mainittakoon, että Rikhardin ja Fransin veljestiimi toimi taas 1930- ja 1940-luvulla, tällä kertaa Rikhardin ostaman Vaarniemen tilan hoidossa. Tässä tiimissä oli mukana myös sukulaistemme Janne Ääriä - Vaarniemen Rikhard lahjoitti myöhemmin perustamalleen Matilda Ihamuotilan muistosäätiölle.

Histan isäntä Artturi Ihamuotila Maila Talvion romaanin henkilönä

Maila Talvion ehtymätön tarmokkuus ja intomielinen idealismi olivat pilapiirtäjien herkullisia aiheita. Keskellä Artturi Ihamuotila.

Eva Ihamuotila mainitsee *Kerrontaa*-kirjassaan, että Artturi Ihamuotila (1875 - 1911) on toinen Maila Talvion "*Tähtien alla*"-romaanin päähenkilöistä. Kiinnostuneena luin kirjan uudelleen.

Maila Talvio oik. Maria Mikkola (1871 - 1951), oli henkilönä melko kiistelty, mutta eittämättä hyvin karismaattinen, kaunis ilmeysty, joka vaikutti kirjailijatoimensa ohella kotiseutu- ja heimotyössä ja oli saksalaissuuntauksen näkyvimpiä hahmoja maailmansotien välisessä Suomessa. Talvion kirjallinen tuotanto ei ole kestänyt aikaa, vaikka Satakunnan Kansa kirjoitti hänen koottujen teostensa ilmestyttyä: "Tämän syväsieluisen, loistavalahjaisen kirjailijattaren tuotanto osoittautuu kokonaisarvoltaan suomenkielisen kirjallisuuden tähänastisiin korkeimpiin saavutuksiin kuuluvaksi."

Artturi Ihamuotilasta poimin tietoja *Kerrontaa*-teoksesta. Koska Artturin isa kuoli jo varhain, poika joutui suorittamaan oppikoulu- ja yliopisto-opintonsa vaikeissa oloissa vähävaraisuutensa ja herkkien hermojensa paineessa. Filosofian kandidaatin (1903) pääaineena oli kemia. Artturi Ihamuotila opetti Helsingin Maanviljelyslyseossa, mutta tekeillä oleva väitöskirja jäi kesken, samoin 1904 hankitun Histan tilan hoito, sillä lokakuussa 1911 saivat sukulaiset suruviestin: omaisten ylpeys ja toivo oli menehtynyt aivo-kasvainleikkaukseen.

Maila Talvion ja Artturi Ihamuotilan tiet kohtasivat Artturin opiskeluaikana, jolloin Artturi oli yksi kirjailijan suosikeista. Varmasti hän osallistui Talvion kotona Helsingin Eläintarhassa pidettyihin kirjallisuuspiireihin, ja molemmat vaikuttivat suuresti Satakuntalaisen osakunnan syntyyn ja toimintaan. Artturi olikin hyvin suosittu: hänestä tuli osakunnan kuraattori. Ihamuotilat pitivät Talvion vaikutusta Artturiin suorastaan demonisena.

"Tahtien alla" ilmestyi 1910. Se kertoo helsinkiläisen papintyttären ja maalaisylioppilaan tarinan. Aluksi pinnallinen Hilja - lähinnä Talvio itse - osallistuu pääkaupungin seurapiirielämään ja kihlautuu, mutta tutustuttuaan teologiaa opiskelemaan Matti Mataristoon - joka yleisesti miellettiin Artturi Ihamuotilaksi - hän joutuu punnitsemaan ihmissuhteensa uudelleen ja ympäristönsä vastustuksesta huolimatta ystävyystyö perheen alivuokralaisen kanssa. Nykylukijaa huvittaa, miten tarkkoja ovat ajan moraalisaännöt: perheen tytär ei voi mennä yksinään alivuokralaisen huoneeseen, ja hänen maineensa vaarantuu, jos hän jää taloon kahden teologian opiskelijan kanssa. Näin kuitenkin käy, sillä ruustinnan pitää lähteä toiselle paikkakunnalle auttamaan toisen tyttärensä perhettä.

Talven kuluessa teologi joutuu voimakkaaseen uskonnolliseen kriisiin ja on särkymäisillään. Kirjallisuuskritiikki kutsuu tilaa mielisairaudeksi. Hiljasta tulee Matariston hoitaja ja tukija. He kiintyvät toisiinsa ja eristäytyvät muusta maailmasta. Hiljan kihlaus purkautuu ja siteet entiseen menoon katkeavat. Myös Matariston yhteydet kotiin joutuvat koetukselle.

Näkökulma on Hiljan, Mataristoa tarkastellaan ulkopuolelta.

Raskaan ajan jälkeen he eroavat kumpikin omaan elämänsä, mutta pysyvät ystävinä, mitä Matti kirjassaan Hiljalle korostaakin: "Minulle on käynyt yhä selvemmäksi, että naisen ja miehen suhteen täytyy perustua ystävytyteen. Ystävyys on paljon hienompi tunne kuin se, jota sanotaan rakkaudeksi ja josta uusi ihmiselämä saa alkunsa."

Eva Ihamuotilan mukaan teoksen yhteydet todellisuuteen tunnettiin yleisesti. Kirjailijalla on toki oikeus yhdistää faktaa ja fiktiota, mutta se tapa, jolla Talvio rakensi teoksilleen tyypillistä vastakohta-asettelua, ei ollut omiaan miellyttämään ihamuotilalaisia. Matti Mataristosta on tehty maalaisen kömpelösti käyttäytyvä, henkisesti sairas nuorukainen, jonka piinan kuvaukset ovat miltei vastenmielisen rajuja. Potilasta maailma katsomaan tuleet omaiset kuvataan vähäpuheisiksi, tunteissaan saidoiksi, ilottomiksi raatajiksi, joiden elämän tärkeimpiä asioita eivät ole ainakaan henkiset arvot. Paheksuntaa herätti se, että kirjailija oli tällä tavoin kuvannut ystävänsä, vieläpä tehnyt hänestä mielisairaana.

En tiedä, mitä Artturi Ihamuotila teoksesta ajatteli, mutta tosiasia on, että Maila Talvio tutustutti Artturin tämän tulevaan vaimoon Hilda Kantalaan ja että Talvio miehensä J.J. Mikkolan kanssa vieraili usein Hildan nuoren perheen vieraana ja pysyi Hilda-emännän hyvänä ystävänä Artturin kuolemankin jälkeen.

Marja-Riitta Perttula

Satakuntalaisen osakunnan lukupiiri Maila Talvion kotona 1907. Kirjailijan muotokuva lukupiiriläisten yläpuolella, kirjailija itse nojaa pöytään oikealla.

HISTORIAA, KEMIAA, KOTITALOUTTA VIERAALLA KIELELLÄ

- VÄITÖSKIRJA KASVATUSTIETEESTÄ

Juhannuksen alla menneenä kesänä saatiin sukuun uusi filosofian tohtori, kun FL Heini-Marja Järvinen väitteli Turun yliopistossa aiheesta "Englannin omaksuminen vieraskielisessä opetuksessa suomalaisen peruskoulun ala-asteella".

Heini-Marja Järvinen on syntynyt Liedossa 1952 ja kirjoittanut ylioppilaaksi Mynämäen yhteiskoulusta. Fil. kandidaatin tutkinnon (1978) jälkeen hän toimi kieltenopettajana toteuttaen mm. suggestopedistä menetelmää. Lisensiaatiksi hän valmistui 1988, ja tällä hetkellä hän toimii Turun yliopiston Turun opettaja-koululaitoksessa - hän opettaa tulevia kielen opettajia opettamaan. Vieraalla kielellä annettu opetus eri oppiaineissa on levinnyt nopeata vauhtia, esimerkiksi kielikylypöpetuksessa noin puolet annettavasta opetuksesta on vieraskielistä. Pääpaino on oppiaineen sisällön omaksumisessa, kieli opitaan sivutuotteena. Menetelmään liittyy monia perusteltuja ja perustelemattomia ennakkoluuloja ja pelkoja, eikä näistä asioista ole vielä paljonkaan tutkimustuloksia. Varsinkin pelätään, että nimenomaan äidinkielen kehitys ja käsitteenmuodostus kärsivät vieraskielisessä opetuksessa.

Heini-Marja Järvisen väitöskirjatutkimuksessa hahmotellaan vieraskielisen opetuksen malli ja tutkitaan englannin kielen kehittymistä vieraskielisessä opetuksessa. Järvisen väitöskirjatutkimuksen tulokset osoittavat, että kaksikielisessä (suomi-englanti) opetuksessa, jossa opetuskielestä noin neljännes on englantia, oppilaat omaksuvat englannin kielen nopeammin ja täydellisemmin kuin samanikäiset, perinteistä englannin opetusta saavat oppilaat.

Tutkimus osoittaa, että erityisesti kehittyi oppilaitten ymmärtää kieltä; samoin he oppivat merkittävästi nopeammin tuottamaan itse vieraskielisiä virkeitä kuin vertailuryhmät. Kielikylypöpetys (n. 50%) verrattuna vähäisellä määrällä (n. 25%) vieraskielistä opetusta opetuskieli omaksutaan hyvin.

Järvisen mielestä tulevaisuudessa opettajia on koulutettava systemaattisesti, ja tulee ottaa huomioon, että minkä tahansa oppiaineen opettajan tulee tuntee riittävästi kielenopetuksen metodologiaa, jos aikoo opettaa vieraalla kielellä.

Väitösurakkansa jälkeen tuore tohtori nautti hyvin ansaitusta kesälomastaan ja kertoi kouluttaneensa kahta vehnäterrieriään, Paavaa ja Pipsaa. Kasvatustieteen menetelmät olivat olleet kovalla koetuksella, sillä koirat tahtivat purra kouluttajaansa eivätkä olleet lainkaan ymmärtäneet väitöskirjan opetusmalleja.

- Ilman säätion apurahoja ei väitöskirjasta olisi tullut mitään tai ainakin sen valmistuminen olisi huomattavasti lykkääntynyt. Tuesta haluan lausua sydämelliset kiitokset Matilda Ihmuotilan muistosäätiölle.

Heini-Marja Järvinen

Helsingin Sanomat 19.10.1999
50 vuotta sitten

Maatalousylioppilaat keräämässä varoja Viikin agraalikylän Asuntorahastoon

Maatalous-metsätieteellisen Seurakunnan opiskelijoille on myönnetty kahden päivän loma, jotta he voisivat osallistua talokootöihin Malminkartanon koetilalla lähellä Helsingin, Ilmanon Backaksen tilalla Helsingin mlk:ssa ja Ilistan kartanon peltoilla Espoossa. Lomnan tarkoituksena on varata opiskelijoille tilaisuus ansaita kerätä varoja omatoimisesti Viikin koo- ja tutkimustilalle perustettavan agraalikylän varten.

Agronomi Punttala - Näin muistan - näin kuvittelen

Minua on kehoitettu kirjoittamaan jotain vanhempieni Kristian Anselm (Syyri-Mattila) Eskolan (s.18.8.1859) ja Amanda Matilda (o.s. Tillberg) Jaakolan (s.15.9.1885) vaiheista. Vanhempieni elämää olen kyllä paljon muistellut, mutta vasta Syyrin Sanomien ilmestyminen ja siinä yleisesti suvun jäsenille esitetty kehoitus sukumuistojen tallentamiseen sai minut tarttumaan kynään.

Kun Eeva-sisareni (Lankila) kanssa keskustelimme yhdessä koetuista tapahtumista, muistamme kovin eri tavalla, jopa aivan päinvastaisella tavalla. Joka tapauksessa se, miten olemme ympärillämme tapahtuneet asiat kokeneet ja ymmärtäneet, sellaisina ne ovat elämäämme vaikuttaneet. Niihin pohjautuu arvomaailmamme. Niitten pohjalta viemme sukumme perintettä eteenpäin.

Keskityn tässä isäni lapsuudenkotiin, Liedon pitäjän Kurkelan Syyriin ja isän perheeseen siellä. Myöhemmin aion kirjoittaa itsekustakin isän sisaresta ja veljestä ja heidän perheistään sellaisina kuin ne elävät muistoissani.

Vanhempieni avioliitto kesti vajaat kymmenen vuotta. He olivat kuitenkin lähinaapureita vuodesta 1898, jolloin isä osti Ruskon Liukolan kylästä Mattila-nimisen tilan. Ajan mukaan hänen sukunimekseen tuli Mattila. Isä ystäväystyi nopeasti äitini isän, seppä Juho Tillbergin kanssa. Sitä todistaa, että isä kannusti naapuriaan ostamaan samanaikaisesti myynnissä olevan Jaakolan tilan, jonka mäkitupalaisena sepän perhe eli. Tillbergit muuttuivat Jaakoloiksi, ja vielä samana vuonna nämä miehet olivat yhdessä perustamassa Ruskolle kansakoulua. Äitini Amanda kuului koulun ensimmäisiin oppilaisiin. - Vanhempani tunsivat siis toisensa varsin hyvin ennen avioliittoaan.

Isäni kuitenkin myi Mattilan ja osti Ruskon Merttelän kylästä Eskolan tilan. Nyt hänen sukunimensä muuttui Eskolaksi.

ISÄNI KRISTIAN ESKOLA JA ISÄN SUKULAISET - OMAKOHTAISIA MUISTOJA ISÄSTÄ

Isästä minulla ei voi olla montakaan henkilökohtaista muistoa, sillä olin viisivuotias hänen kuollessaan. Sisareni Eeva täytti kolme vuotta isän kuolinpäivänä 11. marraskuuta 1920. Veljeni Oiva Kristian oli kuollut 18. maaliskuuta 1919 espanjantautiin vajaan seitsemän vuoden ikaisena. Juuri Oivan kuolemaan liittyy yksi muistoni isästä. Muistan, miten hän tuli eraana aamuna tupakamariin herättämään minut, otti syliinsä ja vei tuvan poikki pieneen kamariin. Siellä makasi Oiva-veli. En muista, miten isä selitti, ettei veili enää

heräsi unestaan. Joskus aikuisena kerroin äidille muistostani, ja hän vahvisti tapahtuneen. Äidin Laila-sisar on kertonut, että Oivan kuoleman jälkeen olin selittänyt 15-vuotiaalle enolleni: "Me kai kuollaan. Sää kualet ja mää kualet ja sit polataan." Tämä enoni, silloin vielä terve, kuoli muutamia kuukausia myöhemmin, hänkin espanjantautiin. Isäni kuollessa tiesin siis jo, mitä kuolema merkitsee. Muutamia mutakin isään liittyviä tapahtumia muistan, mutta ennen kaikkea se, että isän läsnäolo merkitsi turvallisuutta. Sitä se merkitsi minulle vielä isän kuoltuakin äidin kertomusten välittämänä.

Äidin viedessä isää sairaalaan tämän saatua riippalossa vaikeita palovammoja isä oli neuvonut, miten äiti voisi selviytyä, jos hän menehtyy vammoihinsa. Koko 15-kilometrisen hevostamatkan ajan (kyytimies oli mukana) isä oli yksityiskohtaisesti selittänyt talon hoitoon liittyviä asioita. Puhulko äiti näitä minulle vai ääneen itselleen, ja halusiko hän näin pitää isän ikään kuin läsnä olevana? Äiti jatkoi tätä ääneen puhumista vuodesta toiseen - ainakin jos oli ratkaistavana vaikeita asioita.

Eeva on kertonut, että hän päinvastoin isän kuoltua tunsi itsensä hyvin turvattomaksi. Äitikin oli nyt paljon poissa jouduttuaan yksin vastaamaan myös maatilasta. Hän joutui olemaan mukana navetassa ja peltilakain Asioimismatkat Turussa hevosella veivät koko keskipäivän. Eeva ei oikein viihtynyt tupa-askareissakaan.

Kokonaisen vuoden, päivälleen vuoden ajan, hän aamulla ensimmäiseksi kysyi: "Onk isä tullu kottii?" Koko päivän hän halusi istua kamarin keinutuolissa isän kuva kädessä toistaen äidille: "Ann mun olla tääl yksi." Se koski äitiin. Hän tunsi itsensä avuttomaksi lapsen murheen edessä.

Äiti oli monella tapaa sairaalloinen. Hän sai iltaisin, ensin jonkin aikaa nukuttuaan, sydänkohtauksen. Eeva sanoo vieläkin elävästi muistavansa, miten koko sänky tarisi. Äidin menettämisen pelkoa en muista tunteneeni. Kun äiti kertoi minulle kaikista talon asioista, luulin olevani niistä yhteisvastuullinen. Pyörin mukana joka paikassa - hattana tietenkin, kun voimakkaasti pyrin tekemään oman tahtoni mukaisesti. Oli minusta todellista apuakin. Pankki ja meijeri olivat vajaan kilometrin päässä, joten saatoin turvallisesti käydä siellä asioimassa, samoin lähinaapureissakin. Ujouttahan minä en tuntenut koskaan!

Tapasin hiljattain Ruskon hautausmaalla Eevan luokkatoverin, jonka sisar oli ollut minun luokkani. Nämä kaksi olivat jääneet isästään orvoiksi pari vuotta

meitä aikaisemmin. Hänen aitinsa oli mennyt uudelleen naimisiin, ja hän sai uuden perheen, joka on hänelle edelleen läheinen sukupolvenkin jo vaihduttua. Hän seisoi isänsä haudan äärellä ja sanoi, ettei tiedä isästään juuri muuta kuin mitä kivestä voi lukea.

Siinä seisoi minulle valkeni, kuinka kiitollinen minun tulisi olla. Niin monet ovat kertoneet minulle - ja kuinka paljon he ovatkaan kertoneet! Kaiken olen ottanut vastaan kuin itsestään selvänä asiana. Lisäksi isän suku on pitänyt meihin aktiivisesti yhteyttä.

SYYRI, ISÄNI LAPSUUDENKOTI

Ammattimaiset sukututkijat neuvovat: "Ajattele historiaksi." Itse tunnen olevani sukututkijana vain penkkiurheilija. Minulle on tuotu sukututkimuksia melkein kateen sekä isän että äidin suvusta. Niihin tutustuminen on ollut mieluisaa puuhaa. Sukututkimuksissa on täsmällistä tietoa, jonka pohjalta olen rakennellut palapelini. Siihen liittelen omia muistoja ja uusia palasia, joita aivan yllättäenkin voi tulla eteen. Vaikka yritän ajatella historiaksi, innostukseni yltää joskus naurettavuuksiin ja vie minut hakoteille.

Pienestä asti minulla on ollut jonkinlainen kuva Syyristä. Isoäitini oli kuollut jo 19 vuotta ennen syntymääni, isoisa kymmenisen vuotta hänen jälkeensä. Isoisasta on kuva, isoäidistä ei sitäkaan.

Ensimmäisestä Syyriä käynnistäni muistan vain matkan. Hevonen valjastettiin kirkkokärryjen, keltaisten linjaalirataiden eteen. Varustuksena oli jopa "huut-mantteli", nähkäinen polvisuojus. Se oli kiinnostava. Muistan siitä kiittävät messinkinapit. Kaikki oli juhlaista, olihan edessä pitkä matka isän lapsuudenkotiin. Olimme kaikki kirkkovaatteissa, jolla nimellä silloin parhaita pukimia kutsuttiin.

Minut nostettiin rataiden perälle, isä ja äiti asettuivat etuistuimelle, Oliva heidän väliinsä. Matkan on täytynyt tapahtua kesällä 1918, koska Oiva oli vielä elossa ja Eevankin joku kotiin jäävistä nosti äidin syliin. Myöhemmin äiti kertoi mulle nauraen, että olin ollut koko matkan äänessä höpöttäen kaikesta näkemästäni. Mutta miksi äiti nauroi? Hän nauroi iloisesti kuten yleensäkin, mutta kun hän katsoi minuun, katseeseen liittyi jotain itseäni kohdistuvaa tyytymättömyyttä. Tämä muistui mieleeni lukiessani Eva Ihamuotilan muistelmia: "Ihmettelimme Yrjön tavatonta supliikkia" (Kerrontaa s. 135). - Yrjö Syyri oli serkkuni.

Toisista Syyriä käynneistäni muistan, että huoneissa oli paljon samaa kuin meillä: samanlaisia huonekaluja, porsiineitakin, oli isoisan suurennettu kuva seinällä, ja kaakeliuunitkin samanlaisia. Talo oli helppo kuvitella isän kodiksi. Eihän talo isän siellä lapsena asuessa ollut sellainen ollut - sitä vain en silloin tiennyt.

Aivan toisenlaisista vaikutelmista kertoi minulle Hilikka Äärilä. Kun hän nuorena aviovaimona oli miehensä Jaakon kanssa käynyt Syyriä, tuntui se kovin oudolta - vanhanaikaista sisällä ja ulkona ja kaikki asukkaat vanhoja. Paula Muurinen sanoo tutkielmassaan: "Tällä vuosisadalla tilaa viljelleet varovaiset, säästäväiset ja hieman vanhoilliset isännät ovat olleet tilalle onneksi." Minä jatkan mielessäni: erittäin suuri onni on myös, että Syyri nyt, vuosisadan lähetessä loppuaan, on saanut uudistusintoisen, mutta pieteetillä vanhaan suhtautuvan isäntäväen. Eva Ihamuotila

sanoo kirjassaan Kerrontaa (s. 135 - 136): "Nykyään tilan omistaa Pertti Pakula. Hän on puolisonsa Saaran kanssa entistänyt onnistuneesti kauniin ja arvokkaan

Syyrin talon. Me Matildan lapsenlapset olemme iloisia siitä, että isänitimme synnyin- ja lapsuudenkoti on edelleen kotina sukuun kuuluvalla perheellä."

Kaksi kertaa, vuosina 1978 ja 1997, olemme saaneet sukuna kokoontua tässä kodissa tunteneet samaa iloa, mistä Eva edellä kertoo.

SYYRISTÄ MINULLE KERROTTUA

Läheskään aina en pysty muistamaan, kuka on minun asian kertonut. Joskus taas olen tietolähteestäni varma. Isäni oli äidille kertonut elämästään Syyriä. Suurimman osan olen unohtanut, mutta päälimmaisena elämässä tuntuu olleen työteliäisyys ja säästäväisyys. Hyviä asioita molemmat, mutta hämmennyneenä ja hiukan hämmästyttyneenä kuuntelin äidin toistellussa sellaisia sananlaskuja kuin "Ei simmost osteta ko tarvita, simmost vaa ko ilman ei tulla toime" tai "Pruhjul mene pual maailmaa". Ajattelin: ei kai ihan noin sentään!

Tottelevaisuus oli itsestään selvä asia. Olisiko se ollut niin itsestään selvä, ettei rangaistuksia tarvittu, kun niistä en muista kenenkään kertoneen?

Kaikkeen uskontoon ja kirkkoon liittyvään suhtauduttiin suuresti kunnioittaen. Vahvistusta tähän sain lukiessani Liedon historiaa (2. osa s. 99). Siinä sanottiin, että Liedossa - kuten koko Suomessa 1800-luvulle tultaessa - siveellinen elämä rappeutui vaurastumisen myötä. Kristillisten totuuksien kunnioitus oli rapissut sitä mukaa kuin juopottelu ja metelointi yleistyivät. Ihmisten halu noudattaa seurakuntaelämän muotoja väheni. Kuitenkin talojen isännät usein huolehtivat, että talonväki käsi saadetyt kaksi kertaa vuodessa ehtoollisella. Siteeraan sanatakseni: "Paikoin, kuten muutamilla Kurkelan kylän taloilla, oli tapana nauttia pyhästä sakramentista kolme kertaa vuodessa." Rippikirjan lehdistä ilmenee näin Syyriä tehdyn, oli tehty jo edellistenkin sukupolvien aikana.

Syyriä oli pranni kotipoltoon tarvittavine välineineen kuten siihen aikaan joka talossa. Ryyppyn tarjoaminen luvun vieraanvaraisuuteen, samoin kiitokseksi hyvin tehdystä työstä. Viinahan oli myös käytettyin läike tervan ja saunan ohella. Vaikka kotipolito kiellettiin 1866 lailla, ei ryyppyn tarjoaminen siitä loppunut, sillä viinaa sai edelleen vapaasti ostaa. Viinan käytöstä Syyriä ei kukaan ole minulle kertonut, mutta en voi kuvitella varsinaisen juopottelun sopineen Syyrin kuninlaiseen kotielämään.

Äidin ohella tärkeä kertoja on ollut Sandra Äärilä, isän Wilhelmiina-äisären (Miinan) tytär. Hän oli äidin ikäinen, ja Äärilä sijaitsi samassa kylässä kuin kotini. Kutsuin häntä Äärilän Santruksi niin kuin koko pitäjä. Kukaan ei neuvonut tädittelemään, äitänikään en teitellyt. Santru kuljetti minua paljon mukanaan sukulaisten luona. Kirkossakin muistan hänen kanssaan olleeni. Hänellä ei ollut omia lapsia, ja ehkä hän otti minut keskustelukumppaniksi, sillä näin matkat tuntuivat lyhyemmiltä. Hän kertoi ja minä kyselin. Minusta oli aina hauska olla Santrun kanssa, vielä aikuisenakin. Äiti vain moitti, että viivyn liian kauan, väsynti muka

Santrun ja Oskarin. Puolustauduin, etten sentään niin kauhean usein, olinhan pitkiä aikoja poissa Ruskoilta.

Kun Santru kertoi Syyristä, hän innostui kehuamaan isoäitiään Fredricaa (s.1820), sukumme kantaäitiä. "Niin ahkera, niin säästäväinen, niin nopea, niin taitava käsityöihminen, erikoisesti kutoja." Minua rupesi salassa naurattamaan, kun muistan, että isä oli sanonut kyläläisten valitelleen: "Ny Syyrin mamma polttaa taas siansontassi lauroi ja kaikki konnoi, nii et koko kyläs on kamala krääsä." Ei siis ollut tuulesta temmattua Santrun puhe isoäidin siisteydestä ja järjestyskyvystä.

Erikoisesti minua jäi kiinnostamaan Fredrica-isoäidin "priimiliina" ja sen myynti torilla. Priimin ansiosta hän sai kutomastaan lakanaliinasta paremman hinnan kuin mikä oli vastaavan kankaan yleinen hintataso. Santru muisti vielä tarkkoja hintoja, mutta en tullut kirjoittaneeksi niitä muistiin. Takerruin sanaan "priimi"; tarkoittiko se palkintoa vai ensiluokkaista, "priimaa"? Ei kumpaakaan, mutta Santru ei osannut sitä sen kummemmin selittää. Tästä liinasta Syyrillä valmistettiin koristelakanoita myös torimyyntiin. Koko perhe ahersi tällaisen kotiteollisuuden piirissä. Isänikin oli pienenä poikana joutunut puolarukin ääreen. Liukas pelia-

valanka ei pysynyt käänmissään. Se oli puolattava uudelleen. Joskus langat sotkeutuivat pahasti, ja hän koetti tuskastuneena piilottaa niitä, mutta ei onnistunut, vaan, joutui kuin joutuikin ne selvittämään. - Mikään ei saanut mennä hukkaan. Liedon historian 2. osasta s. 56 luit: "Liedossa pellava-kankaita kudottiin myyntiin 1850-luvulle asti. - Taitavimmat kutojat olivat melkein poikkeuksetta torppari- tai itsellisiä tai sitten käsityöläisten vaimoja ja tyttäriä." Kylläkin kirjassa mainitaan, ei tosin Kurkelaa. Pellavanviljelystä sanotaan, että Liedon peltöjen maapohja ei ollut pellavalle sopivaa ja viljelyalat sen tähden pieniä.

Isoisastani Matti Syyristä (s.1820), joka oli kotoisin Pokkolan kylän Pakulan talosta, ei minulle paljon kerrottu, ja minulle on tullut sellainen kuva, että isoäiti oli kovin hallitseva. Mutta jos isoisä ei olisi ollut taitava viljelijä, miten isoäiti olisi lyhyestä, karkeasyisestä pellavasta pystynyt priimiliinaa kutomaan? Ja varmaan isoisälle kuulul vastata työstä, joka tarvittiin, ennen kuin kasvusto oli kuituina. Näin isoisä nousi mielessäni vaimonsa rinnalle. Koko perhe puhaltamassa yhteen hiileen! Mieluisasti viivyn tällaisen kuvan äärellä.

Agronomi Maila Punttalan sylissä on hänen isoäitinsä Fredrica Syyrin ruumiillistuma, mansikkatyttö-nukke. Sukumme kantaäidistähän ei ole valokuvaa, joten hänen ulkonäöstään ei ole tietoa. Aldointa nukessa on puku, sillä sen kankaan on kutonut Fredrica Syyri.

KUVITTELU JA FAKTOJA

Todellista tietoa isovanhemmista, Fredrica ja Matti Syyristä, minulla on kovin vähän. Isoisästä siis on valokuva, isoäidistä ei sitäkään. Helposti silloin lähtee kuvittelun tielle. Sysäyksen kuvittelulleni antoi Pellervo-lehden mukana tullut taidete: Nils Schilmarkin "Mansikkatyttö". Katselin sitä. Miellyin siihen. Ja rupesin näkemään siinä isoäitini Fredrica Syyrin ensimmäisessä aikaihmissen kesäpuvussaan. Pellavai-sessa. Itse kudotussa. Teki mieleni tehdä Mansikkatyöstä nukke.

Tuo epämääräinen haluni unohtui vuosiksi, kunnes Ruskon maatalousnaiset järjestivät nukkekurssit. Siellä syntyi oma mansikkatyttöni. Olin aivan naurettavan innostuksen vallassa. Kuvittelin ja hain faktoja. Apua tuli joka puolelta: sain tuolta koria varten; Eila Tuominen, pikkuserkkuni äidin puolelta, maalasi Riikka-tytön kasvot jne. Puvun tein Miina-tätini kapiolakanasta. Santru oli sanonut antaessaan sen minulle joskus paljon aikaisemmin, että isoäitini Fredrica oli kotonut kankaan. Siis priimiliinaa!

Sattumalta kuulin, että Lars Zilliacus, Talousseuran eläkkeellä oleva johtaja, järjesteli laitoksen arkistoa. Kirjoitin hänelle Fredrica Syyrin priimiliinasta ja sain jo muutaman päivän kuluttua vastauksen, jossa sanotaan: "Arkiston niteestä AI 41 sivulta 128 löytyy seuran johtokunnan pöytäkirjan § 4/14.12.1846 jossa kerrotaan, että johtokunta tutustui vuoden aikana tullessiin palkkio- (=premie=priimi?) anomuksiin ja näytepalat tarkastettuaan myönsi seuraavat palkkiot. Nimeltä palkittuja on sadolltain. Eräs niistä oli 'Fredrica Jakobsdotter från Kurkela by i Lundo'. Hän oli kotonut 49 1/4 kyynärän levyistä pellavakudosta ja sai palkkioksi 2 ruplaa 20 1/2 kopeekkaa hopeista rahaa. Palkitsemista varten näytteet luokiteltiin 7 luokkaan. Luokassa 1 palkkio oli 4 1/2 kopeekkaa kyynärältä, luokassa 7 13 1/2 kopeekkaa. Fredrican kudos joutui luokkaan 1."

Lars Zilliacuksen kirje oli tervetullut kylmä suihku. Isoäiti putosi ihan tavallisten naisten tasolle - ehkä kuitenkin silmissäni hiukan keskitason yläpuolelle. Sattumalta näin jossain lehdessä artikkelin Päijänteen tienoille asettuneista kankureista. He olivat muuttaneet sinne Hollannista, jonne oli 1800-luvun alussa perustettu tekstiilitehtaita, ja käsinkutojat (miehiä) olivat menettäneet elinmahdollisuutensa. Selvä se: eihän isoäiti tällaisten kanssa paininut ollenkaan samassa sarjassa!

Kylmä suihku piristi uusiin kuvitelmiin. Isovanhemmat olivat samana vuonna syntyneitä - varmasti kävivät samaa rippikoulua. Pakulan Matin silmät ehkä jo siellä hakivat Syyrin Riikan siroa olemusta, ja hän oli ihastuksissaan tytön selvistä vastauksista. Ja kuinka

somasti palmiokot heilahtivatkaan tämän hypähtäessä seisomaan papin kysytyä häneitä!

Kuka mahtoi olla pappi ja kuka lukkari isovanhempieni käydessä rippikouluaan - ainoaa varsinaista kouluaan? Vieläkin me nykyiset vanhat keskustelemme usein "rippipaistamme", vaikka meillä on ollut ties kuinka paljon opettajia monissa kouluissa. Liedon historian 2. osasta löytyi mieluisia tietoja: "Kirkkoherra Karl Gustav Ahlstedtin tullessa Lietoon v. 1826 seurakunnan ja Turun akatemian pitkäaikainen yhteinen taival päättyi. Tästä lähtien kirkkoherrat saattoivat käyttää kaiken aikansa seurakunnan parhaaksi" (s.93).

Isovanhempieni herkimpinä nuoruusvuosina Liedon kirkkoheroina toimivat Kari Ahlstedt (1826 - 1833) ja hänen veljensä Nils Ahlstedt (1835 - 1857). Liedon historia 2 kertoo heistä: "Kari Ahlstedt omisti paljon aikaa ja voimia seurakunnan käytännöllisten asioiden hoitoon ja sosiaalisten epäkohtien lieventämiseen. Mutta toisaalta hän havahtui jo kysymään, oliko kristillisyyden taantumassa. Syvämmänsä ajan merkkejä tutkaili hänen veljensä Nils Ahlstedt — hän puhui mielellään sosiaalisesta vastuusta ja onnistuikin saamaan seurakuntansa ymmärtämään sen merkityksen. Sitä vastoin hänen vilpittönsä halunsa parantaa kansanopetusta ei johtanut tulokseen. Toisaalta Nils Ahlstedt tunsii huolta uskonnollisen elämän, totisen kristillisyyden murenemisesta" (s.94).

Rippikoulussa oli myös seurakunnan lukkarilla tärkeä osa. Hänhän oli tutustunut näihin nuoriin jo tätä ennen lukusilla - opettanut, kuulustellut lapsia, piirtänyt heidän lukuselelelkinsä ristejä, kokonaisia tai kontti-puolia. Lukkari oli myös päättänyt, oliko nuori kypsä alkamaan rippikoulun. Hyväksi sanotaan isovanhempieni lukkari-opettajaakin: "Vuonna 1833 tuli Liedon lukkariksi Adam Ståhlberg ja hoiti virkaa 22 vuotta pitäjäläisten parhaaksi."

Hain lisää tietoa kirkonkirjoista - mutta kuinka kävikään! Kaikki romanttiset sepitelmani romahtivat. Liedossa oli silloin työillä ja pojilla oma rippikouluryhmänsä, ja kaiken lisäksi Riikka konfirmoitiin v.1835 ja Matti seuraavana vuonna. Kai minun on tyydyttävä ajatukseen isien sopimisesta ja puhemiehen välityksestä, jonka seurauksena Riikka ja Matti vihittiin 15. lokakuuta 1844.

Sitkeästi vain yritän rakennella kilttokuvaani, vaikka pala toisensa jälkeen rapisee. Olivathan isoisä ja isoäiti kuitenkin olleet samojen hyvien opettajien kasvatettavana. Se varmasti vahvisti heidän keskinäisiä suhteitaan kai he yhdessä koettivat saamiaan oppeja toteuttaa arjessa vaikeittenkin aikojen kohdalla.

Mariida Ihamuotilan muistosäätiön toimielimet

Säätiön hallitus: vasemmalta Mikko Ihamuotila, Matti Ihamuotila (puheenjohtaja), Marja-Riitta Perttula, Christina Muurinen (sihteeri) ja Timo Syrjänen. Kuvasta puuttuu Heini-Marja Järvinen.

Säätiön valtuuskunta: vasemmalta Jaakko Ihamuotila (puheenjohtaja), Pertti Pakula, Olli Ihamuotila, Jukka Kahila, Eeva Ilmonen, Erkki Kuivajärvi ja Lauri Lehtovuori. Kuvasta puuttuu Jussi Ääriä.

MATILDA IHAMUOTILAN MUISTOSÄÄTIÖN 1998 APURAHAT

MATILDA IHAMUOTILAN JÄLKEÄISET

Aaltonen Anssi	Maanpuolustuskorkeakoulu, ilmavoimien kandettikurssi 1. vuosi	12 000.-
Ihamuotila Antti	LL.M (Master of Laws) -tutkinto, Yhdysvallat	10 000.-
Kahila Elvina	Hämeenlinnan ammattioppilaitos Hotelli/ravintola/suurtaloukokin perustutkinto	10 000.-
Koskinen Topi	Tampereen yliopisto, sosiologia, 5. Vuosi, Pro gradu -työ	10 000.-
Ihamuotila Anna	Helsingin yliopisto, historian aineyhdistelmä, 5. vuosi	10 000.-
Fabre Sini	Vaihto-oppilaana Ranskassa -98-99 kielen opiskelua varten, lukion 2. Vuosi	26 000.-
Verkasalo Sanni	Helsingin yliopisto, venäjän kääntäminen ja tulkkaus	10 000.-
Verkasalo Ronja	Helsingin yliopisto, kotimainen kirjallisuus	10 000.-
Kahila Henri	Lammin lukio, 3. Vuosi	3 500.-
Syrjänen Tommi	Hämeen ammattikorkeakoulussa, tal./tekn. teknikosta insinööriksi	10 000.-
Syrjänen Timo	Jatko-opintoja varten 1. Vuosi (laskun mukaan)	10 000.-
Makela Kristiina	Tampereen sosiaalialan oppilaitos, taide ja toiminta	10 000.-

MATILDA IHAMUOTILAN SISARUSTEN JÄLKEÄISET

Nieminen Outi	Rauman opettajankoulutuslaitos 5. Vuosi, Pro gradu -työ	5 000.-
Isotalo Mari	Turun yliopisto, taloustiede 2. vuosi	5 000.-
Isotalo Riikka	Turun yliopisto, uskontotiede 3. vuosi	5 000.-
Koskinen Tuulikki	Tekn. korkeakoulu, taidehistoria, arkkiteht. historia, Pro gradu	5 000.-
Kurkela Heikki	Turun kauppakorkeakoulu, laskentatoimi 6. vuosi	5 000.-
Muurinen Heta-Mari	Turun yliopistossa yleinen kirjallisuustiede 5. Vuosi, Pro gradu	5 000.-
Muurinen Veli-Antti	Hämeenlinnan opettajakorkeakoulu 2. Vuosi, opettajaksi pätevytyminen	5 000.-
Saari Juha	Lapin yliopisto, oikeustieteen kandidaatti 2. vuosi	15 000.-
Järvinen Maarja	Turun terveydenhuollon ammattikorkeakoulu, terveydenhoitaja 1. vuosi	5 000.-
Kurkela Eero	Helsingin teknillinen oppilaitos, tietoliikenne	5 000.-
Jaakko Ulla	T:mi iiris Saloranta, ekspressiiviset taideterapiat, koulutusohjelma	5 000.-

RAHASTO I Sairaus- ja vanhuusavustukset

Rajala Janne	Loimaan ammatti-instituutti, datanomi 2. vuosi	5 000.-
--------------	--	---------

MATILDA IHAMUOTILAN MUISTOSÄÄTIÖN 1999 APURAHAT

MATILDA IHAMUOTILAN JÄLKEÄISET

Ihamuotila Antti	Harvard Law School -jatko-opinnot Yhdysvalloissa	30 000.-
Kahila Elvina	Koulutuskeskus Tavastia, suurtalouksesimies	15 000.-
Ihamuotila Anna	Historian opinnot Hgin yliopistossa, 6.vuosi	10 000.-
Verkasalo Sanni	Psykologian opinnot Hgin yliopistossa, 1. vuosi	10 000.-
Verkasalo Ronja	Tanssijan tutkinto Outokummun oppimiskeskuksessa	10 000.-
Syrjänen Tommi	3. vuosi Hämeen ammattikorkeakoulussa, teknikosta insinööriksi	10 000.-
Syrjänen Timo	Tekn. lisensiaatin tutkinto teknillisessä korkeakoulussa	15 000.-

MATILDA IHAMUOTILAN SISARUSTEN JÄLKEÄISET

Isotalo Mari	3. vuosi Turun yliopistossa yhteiskuntatieteitä	7 000.-
Isotalo Riikka	3. vuosi Turun yliopistossa uskontotiedettä	7 000.-
Muurinen Heta	6. vuosi Turun yliopistossa yl. kirjallisuustiedettä, pro gradu -vaihe	7 000.-
Saari Juha	3. vuosi Lapin yliopistossa oik.kandidaatin tutkintoa	20 000.-
Järvinen Maarja	2. vuosi Turun terveydenhuollon ammattikorkeakoulu, terveydenhoitajan tutkinto	7 000.-
Pakula Mikko	2. vuosi V.-S:n maaseutuoppilaitoksessa maatalouden perustutkinto	7 000.-
Lehmuskallio Julius	1.vuosi Espoon-Vantaan ammattikoulussa tradenomin amk-tutkinto	7 000.-

RAHASTO I Sairaus- ja vanhuusavustukset

Rajala Janne	Työharjoittelupaikkojen hakuun ja perheen talouteen	5 000.-
--------------	---	---------

FREDERICA JA MATTI SYYRIN SUKUSEURAN HALLITUS

Sukuseuran hallituksen takarivissä Christina Muurinen (sihteeri), Jukka Kahila (puheenjohtaja), Matti Äärilä ja Leena Helttula; eturivissä Ulla Jaakkola, Kyllikki Raatikainen ja uusi rahastonhoitaja Outi Nieminen.

ENSIKONSERTTI

Viulisti Leena Ihamuotila pitää ensikonsertin 16. toukokuuta vuonna 2000 Sibelius-akatemiassa. Ohjelmassa on Brahmsin, Beethovenin ja Prokofjevin teoksia. Säestäjänä toimii pianisti Risto Laurila.

Leena Ihamuotila on valmistunut Sibelius-akatemiasta, ja hän on Tapiola Sinfonietan ensiviulisti sekä ollut lisäksi Kuhmon Virtuosoisien konserttimestari. - Sukuseuran sukupuu tuntee hänet Antti Ihamuotilan vaimona ja pienen Markus-pojan äitinä.

Konsertoja toivoo saavansa paljon kuulijoita suvun jäsenistä.